

TEKST

ТЕКСТ

© Dmitry Glukhovsky, 2017

Agreement by www.nibbe-literary-agency.com

© Васил Велчев, *превод от руски*

© Живко Петров, *дизайнер на корицата*

© Сиела Норма АД

София • 2018

ISBN: 978-954-28-2727-6

ДМИТРИЙ ГЛУХОВСКИ

ТЕКСТ

Превод от руски
Васил Велчев

 ciela

1.

Прозорецът показваше размазани ели, белия шум на ноемврийската виелица; телеграфните стълбове се мяркаха и изчезваха като редуващи се кадри от черно-бял филм. В прозореца показваха Русия, която още от Соликамск си беше все такава: ели, сняг, стълбове, после поляна с разнебитени селски къщи, после гара със силикатни авитаминозни двуетажни къщи и отново милиони ели, набодени нагъсто и непроходимо покрай коловозите – обвити като с бодлива тел, няма минаване. Но в тази безкрайност и еднаквост на природното застрояване на задпрозоречната Русия я имаше и цялата ѝ мощ, величие и красота. Красотище, мамка му!

– И какво ще правиш сега?

– Ще живея. А ти какво би направил?

– Бих го убил.

– Ами ето. А аз му простих. И сега ми се иска да поживея. Може ли пак телефона за секунда? Майка нещо не вдига.

* * *

От Ярославската гара лъхаше на свежест и изгоряло дзелово гориво. След киселата миризма на пътническото купе, след пожълтялото от тютюнев дим желязо на вратите, подсладено с урина, тук въздухът беше твърде огромен: прекалено много кислород, който веднага удряше като чифир* в главата.

* Напитка, получавана от изваряването на висококонцентрирана запарка за чай. Има някои свойства на наркотик – психостимулиращо действие и предизвикване на зависимост. – Б.пр.

Москва също идваше в повече, след еловите коридори тя се разгръщаше като космос пред пристигащите. Увитите в шалове хора скачаха от вагоните през трапа към платформата, разтоварваха пристегнатите с лепкава лента китайски куфари на сини квадратчета и се разпръскваха по пероните към далечината като шурмови самолети, излитащи от пистите на летище. Далечината беше обвита в мъгла и в мъглата пред пристигналите хора се мяркаха дворци, кули и небостъргачи.

Иля не вървеше по-бързо от останалите, не си проправяше път в потока – просто се оставяше да го носи. Миришеше московското небе, вираше се с отвикналите си очи в далечината, мълчаливо се удивяваше. Беше ярко, както в детството му. Мъгливата ноемврийска Москва пареше очите.

Че беше дошъл – беше, но още не беше пристигнал. Гарата бе все още външна територия, осолена и зацапана от останалата част на Русия. Както бангладешкото посолство във всеки един смисъл си е територия на държавата Бангладеш.

В края на платформата бяха направили цедка. Иля по навик я беше съзрял още отдалече над чуждите глави. Сиви униформи, изсечени мутри, дебнещи присвити очи. Опитни. Минавай, минавай, минавай. И дори служебно куче на верига: пълна прилика. Естествено, не са го довели тук за това. Тук то просто души за наркотици и вероятно за експлозивни. Но нали и страха може да надуши.

Иля зарея поглед в празното пространство, за да избегне присвитите очи, да не се втренчи в тях. Изпразни главата си от всякакви мисли, за да не мирише на нищо.

– Младежо!

Веднага застина неподвижно. Как го бяха разпознали? По цвета на кожата? По превития гръб? По наведената глава? Как разпознава кучето звяра?

– Елате. Документите.

Той даде паспорта си. Отвори на регистрацията на местожителството, цъкнаха с език.

– Откъде се връщате?

Да излъже или да каже истината? Няма да тръгнат да проверяват. Пътувал... Пътувал донякъде. На почивка. При баба. В командировка. Как ще го проверят?

– Излежавах. Наказание.

– Справката за освобождаване.

И веднага с друг тон. Господарски.

Подаде документа. Лейтенантът се извърна с гръб към него, измърмори нещо в радиостанцията, изслуша какво му промърмориха в отговор; Иля стоеше мълчаливо, без да спори. Всичко му беше наред. От обаждането до следващото: отказано условно освобождаване.

– Превзпита ли се, Иля Львович? – обърна се най-накрая лейтенантът към него, но документа не му връщаше, незнайно защо го прегъна на две.

Москва се отдалечаваше зад гърба му, ежеше се, небето ѝ се смалчаваше и се свиваше; шумът от хора и коли заглъхваше. Шкембето, петнистите гърди и мутрата на лейтенанта заменяха цялата Москва. Иля сякаш знаеше: онзи нищо няма да му направи. Просто сега трябва да му се пусне малко, да му се позволи да почувства властта. И като се насити, ще пусне Иля. Нали заради това стои тук, затова е избрал тая служба.

– Точно така, гражданино началник.

– На мястото, където ще живееш, ли отиваш?

– В Лобня.

– Адрес по регистрация?

– „Деповская“, номер 6.

Лейтенантът свери с паспорта, като без нужда смачка попадналите му страници. Вероятно беше на същата възраст като Иля, но пагоните го правеха по-голям. Макар че през последните седем години не неговите, а годините на Иля се брояха по една за три.

– Прибираш се вкъщи. Имаш право – изхъмка онзи. – Двеста дващест и осма – прочете той. – Точка първа. Какво е това? Точка първа. Припомни ми.

– Производство. И продажба. Аз имах само подготовка за продажба, гражданино началник.

Иля го гледаше малко под брадичката – има една такава особена точка, където трябва да са гледат сътрудниците по време на разговор. Не в очите и не в пода.

Боклукът протакаше, харесваше му, че може да разтяга времето като ластик.

В този момент кучето започна да лае по един уплашен на вид таджик, който носеше същия кариран като на останалите куфар.

– Добре. Не забравяй да се явяваш на отчет. – Лейтенантът подаде справката на Иля. – И повече недей да търгуваш.

Иля кимна, отдалечи се настрани, прибра хартиятата във вътрешния топъл джоб, където и самият той се бе спотайвал, докато траеше разпитът. Лейтенантът вече се беше увлякъл по таджика, той беше по-перспективен.

Иля се беше промъкнал.

Контузеният свят постепенно дойде на себе си, започна да разговаря.

Но сега, когато се беше озовал по-близо до Москва, Иля забелязваше навсякъде из нея онова, което не можеше да се види от влака: ченгета. На площада пред гарата, до входа към метрото, в павилионите и на станциите. На глутници, с очи като на служебна овчарка. Макар че може би проблемът не беше в Москва, а в Иля.

* * *

Бяха го прибрали през лятото, а го пуснаха в самия край на есента. И Москва, в която го бяха пуснали, не приличаше на онази, от която го бяха прибрали.

Сега Москва приличаше на голо ноемврийско дърво – влажна, тъмна; преди цялата беше обсипана с ярки рекламни табели, с павилиони за продажба на каквото попадне – а сега

беше станала по-сурова, беше се отърсила от пъстроцветието, беше се съблякла до гранит.

А Иля я бе обожавал преди, когато тя се преструваше на безкраен, изпълнен с глъчка пазар – струваше му се, че от тоя пазар може да си купи всякакво бъдеще. Тогава пристигаше в Москва от своята Лобня с електричката – в университета, в клубовете, на концерти – и всеки път си се представяше като москвичанин. Трябваше само да довърши следването, да си намери работа в центъра и да наеме с приятели квартира. В Москва земята беше вълшебна, подобрена с хормони за растеж: зарови в нея желанията си и ще израстат и добре платена работа, и популярни приятели, и най-красивите момичета. Самата Москва се опияняваше от себе си и заразяваше всички със своето пиянство. В нея беше възможно всичко. И нищо нямаше да ѝ стане, ако Иля откъснеше от бухналото ѝ сладко тесто своето парченце щастие.

А сега тя сякаш му се присънваше – та нали често му се беше присънвала там, в зоната. Беше станала по-строга и зализана, сериозна, официална и това я правеше да изглежда по понеделнишки махмурлия. Изглеждаше му позната и същевременно съвсем непозната; в нея се чувстваше чужд, турист. Турист от Соликамск – и то дошъл от миналото.

Постоя малко на площада пред трите гари: след останалите изумени хора, дошли от други градове, той, върналият се от зоната, не изпъкваше чак толкова. Можеше да си поеме дъх и да се поогледа.

Поогледа се и тръгна.

Пристъпваше по Москва предпазливо – да не би от широките и твърде уверени крачки тя да се окаже всъщност просто сън и да се разсее; за да не се пробуди от нея в мазната, сива затворническа килия, в студения застоял въздух, сред металните легла и озовалите се в задънена улица животи, сред вонята на чорапи и вечния страх да не сбъркаш нещо.

Но Москва стоеше твърдо на мястото си. Имаше я наистина и завинаги.

Бяха го освободили. Именно освободили.

С предпоследните си пари Иля купи билет за метрото и слезе под земята. Срещу него на конвейер се издигаха от недрата на земята московчаните – и тук можеха да се разгледат лицата им. За седем години хората бяха успели да се попременят, дори таджиките. Гледаха решително напред и нагоре, мнозина се изкачваха по стъпалата на ескалатора, не можеха да изтърпят половин минута: горе ги чакаха неотложни дела. Московчаните много бързат да живеят, спомни си Иля. А колониата учи на безвремие.

От всички срещнати – а там имаше и прегръщащи се любовно старци, и поп с телефон, и непредаващ се на възрастта пънкар – Иля спираше поглед само на жените. Дотолкова беше отвикнал от тях за всичките тези години. Дотолкова беше забравил до каква степен не приличат на хората, колко по-прекрасни са от тях!

И ако случайно някоя отвърнеше на погледа на Иля със своя, той захапваше тази стръв и тя го дърпаше, влачеше го срещу течението – след себе си, към повърхността.

После някаква се намръщи, едва чуто изсумтя и Иля веднага се сепна, сви се: та нали могат да разпознаят в него неотдавнашния арестант. На него това му е изписано на челото със синьо, с бръснач е изрязано върху кожата му с пръстен цвят. Якето му седи като роба. Жените усещат опасността в мъжа, усещат глада и несигурността – това на тях им е вродено, безпогрешно е.

След това Иля ги поглеждаше крадешком, стеснително, за да не го разобличи никой друг. Поглеждаше крадешком и във всяка търсеше прилика с Вера. Някак си от само себе си се получаваше така.

Беше решил в никакъв случай да не звъни на Вера.

Да ѝ прости всичко и да не ѝ звъни. Разговорът с нея нямаше да му даде нищо, дори и тя да се съгласи да говори с него. Да чуе гласа ѝ? За какво? Колко пъти беше разигравал разго-

вора с нея наум, по роли: и въпросите, и отговорите. Убеждаването, упреците. Въображаемата Вера винаги се изплъзваше.

Истинската Вера му беше разяснила всичко с едно обаяние – още на втората година. Извини му се, разкая се, доколкото можа. Каза, че не иска да лъже. Че е срещнала някого. Че има право да бъде щастлива. Повтори го, сякаш Иля спореше с нея. А той не можеше да спори с нея пред хората.

Не го посети нито веднъж.

Затова той спореше с въображаемата Вера – още пет години. Но и въображаемата не успя да убеди.

Във вагона на метрото можеше смело да оглежда хората, даже седящите срещу него. Във вагона не беше нужен на никого: всички бяха погълнати от телефоните си. Начервени лелки с лакирани нокти, разногледни гастарбайтери с мазолести ръце, ученици с тънки като кибритени клечки пръстчета – всички ровят нещо в екраните, всички имат някакъв по-истински и по-интересен живот, скрит под стъклата. По-рано смартфоните имаха само по-отворените, по-младите. А докато Иля лежеше в затвора, бяха направили и езически интернет, и за старците някакъв техен, и за хлапаците.

А те в килията имаха само един телефон. Не беше на Иля, разбира се. На него му се налагаше да търгува цигарите от колетчетата на мама срещу няколкосекундни позвънявания и минути във „В контакте“. Когато тараше колетите, парите прибираха веднага, а от цигарите само половината: за мито. И връзката беше скъпа. Така че едва стигаха да чуе маминия глас за няколко секунди и да надникне на страницката на Вера във „В контакте“. Макар че Вера почти не качваше там снимки, само връзки към разни клипове, дълбокомислени тестове, всякакви безсмислени глупости. Може би подозираше, че Иля я гледа от затвора, и не искаше той да вижда нищо.

И все пак понякога Иля си открадваше малко време, за да надникне и при Кучката. Как е при него. Как му вървят нещата. Как се издига в работата. Как ходи на почивка в Тайланд.

Как е в Европа. Какъв „Инфинити“ си е купил. Какви момичетата прегръща.

Животът на Кучката напредваше тържествено. И когато разглеждаше снимките на Кучката, Иля имаше чувството, че в гърлото му се забиват кукички; че стържат сърцето му с нож. Не можеше да гледа всичко това – но не можеше и да не гледа как този човек живее вместо него.

А за останалата част от света не му стигаше трафик. В зоната нищо не можеше да се ползва на кредит, там се живееше само на дебит.

Нищо, свикна без телефон. Макар че преди затвора само за него си беше мечтал, заръчваше на майка си за рождения си ден, в университета веднага го изваждаше на чина, за да може момичетата да се възхищават на диагонала на екрана.

И не само с това се бе наложило да свиква там.

Излезе на „Савеловска“.

Пак ченгета. Навсякъде ченгета.

По Третия околоръстен бавно се придвижваха милион автомобили, фаровете светеха денем, мръсотията изпод колелата насищаше въздуха, хората изникваха от подземните преходи, Москва пълнеше и дишаше. Жива. На Иля му се искаше да я докосне, да докосва всичко наред, да гали. Седем години беше мечтал да докосне нея, Москва.

– За мен до Лобня.

Електричките ужасно се бяха променили.

Той ги помнеше мръсни, зелени, с омазани стъкла, с изрисувани стени, с дървени общи пейки, подът покрит с обелки от семки, разляната бира се изпарява бавно и всичко се е пропило с миризмата ѝ. А сега: бели нови влакове с жълти стрели по стените, меки седалки: за всеки отделна. Пътниците седяха чинно. Белите влакове ги бяха облагородили.

– Не искаш ли да дойдеш с мен да гледаме Навка? Шоу върху лед – говореше някаква изморена на вид лелка на друга. – Онзи път ходих, феерия.

– Може и да дойда. Навка нали се омъжи за оня, с мустациите? Дето е секретар на Путин. Хубав мъж – отвърна другата, над петдесетгодишна, нагримирана върху опустошеното си лице. – Внушителен.

– Ами – махна с ръка първата. – Навка можеше да си намери и по-добър. На мен знаеш ли кой ми харесва? Лавров. Лавров е добър. Аз с Лавров и насаме бих останала. Той ще е и по-решителен от твоя мустакатия.

Иля слушаше и нищо не разбираше. Влакът забавяше ход. Празните черва куркаха, глождеше го под лъжичката. Досвидя му да даде пари за чебурек* на гарата: цените в лавката бяха московски, а на него му бяха дали соликамски пътни. Защо да харчи за чебурек, когато скоро ще хапва мамино горещо шчи?

Адски му се прияде шчи. Триденвно. Със сметанка. Да си надроби вътре сух хлебец, както в детството, както му беше показвал дядо му. Попарка да си направи. Да накисне вътре корите, ама не докато се размекнат, а съвсем за малко, за да хрупат, да вдъхне миризмата на супата и да лапне пълната лъжица, като си опари устата.

Слюнката му потече.

А майка му щеше да седи до него в тъгла до тяхната половинметрова маса и сигурно щеше да плаче. Толкова време не се бяха виждали.

Първите четири години го беше посещавала на всеки шест месеца: всичко, което можеше да отдели от заплатата си, харчеше за пътуването до Соликамск, за подаръци за свиждането. След това напрежението взе да спада, Иля някак привикна с живота в колонията и започна да я разубеждава за тези пътувания. Преминаха на обаждания, въпреки че майка му непрекъснато напираше да идва.

*Традиционно ястие на много кавказки и монголски народи; пирожка с плънка, обикновено от месо. – Б.пр.

А през последната година разговорите често завършваха със сълзи. Макар че защо да плаче, като не оставаше почти нищо в сравнение с излежаното. Пък и какво можеше да й каже, когато наблизко е или надзирателят, или, още по-лошо, пандизчията, от когото Иля е откупил минутка със своята мама? Така че щом тя започнеше да плаче, той веднага даваше отбой. Нямаше как иначе. Дали тя разбираше това?

Нищо, днес нека се наплаче. Днес може. Всичко свърши.

* * *

– Станция Лобня.

На едната линия беше спряла електричката, другата чак до хоризонта беше заета от товарни композиции: заскрежени цистерни с нефтопродукти. Върху скрежа бяха надраскали с пръст: „Крим е наш“, „Обама цървул“, „14/88“, „Виталик+Даша“, „Мая радзіма-Мінск“ и още това-онова. Иля четеше машинално, докато вървеше към подлеза. Събитията в Крим се бяха случили, докато още беше в зоната, и всичко беше преминало някак между другото. Пандизчиите се отнасяха с равнодушие към Крим, завоеванията на надзирателската държава не ги вълнуваха. Пандизчиите са опозиция по дефолт. Затова по избори в колониите не се гласува.

Реши да върви пеша от гарата до вкъщи. Първия път трябваше да обходи всичко пеша. Искаше му се да повърви. Пък и щеше да стигне по-бързо, отколкото да чака маршрутката.

В Лобня времето беше друго. Дъхът на Москва беше нажежен от изгорялото машинно масло. В Лобня въздухът беше по-прозрачен, по-мразовит; тук небето ръсеше студена сол, хапеше бузите. Тротоарите не се бяха размразили, навсякъде вместо асфалт имаше отгъпан сняг. Гумите на заснежените автомобили го размесваха в сивкавокафява каша. Блоковете, с шевовете навън, се издигаха обрулени от вятъра, тъжни. Хората все стояха нащрек. Гримирани бледи жени крачеха ре-

шително нанякъде, простудявайки обутите си в чорапогачи крака.

Пътуването от Москва продължи само половин час, а му се струваше, че е стигнал чак до Соликамск.

За седем години Москва беше поостаряла, но пък Лобня изобщо не се беше променила: беше си същата, както когато бяха отвеждали Иля оттук. Същата като в детството му. И в Лобня Иля си беше на мястото.

От „Ленин“ свърна по „Чехов“. Там имаше три улици, които с единия край стигаха до „Ленин“, а с другия – до „Промислена“: „Чехов“, „Маяковски“ и „Некрасов“. На „Чехов“ се намираше майчиното училище, Осмо. Майчиното и неговото, на Иля.

Тя, разбира се, го беше уредила при себе си, макар че точно до дома им – в дворовете – имаше друго училище, Четвърто. Там беше по-удобно, по-близо: до Осмо с детските крачета отиваше половин час. Но мама го взе под крилото си. До седми клас ходеха заедно на училище. После момичетата започнаха да му се смеят и Иля вече излизаше от вкъщи десет минути по-рано от майка си, за да се покаже като възрастен и независим. Тогава се почнаха и цигарите.

Когато стигна до входа на училището, той се спря. Жълто-бяла, квадратна триетажна сграда с трикрилни прозорци, каквито рисуват децата на къщите – същата като всички останали училища в страната. Като че ли през последните двамадесет години изобщо не я бяха ремонтирали, пазеха я за Иля в първоначалния ѝ вид. За да си спомни по-лесно всичко.

Въздъхна дълбоко. Погледна към прозорците: на втория етаж тичаха мъници. Занималнята. Беше три часът следобед.

Майка му вече си е тръгнала от училище.

Ако влакът беше пристигнал по-рано, можеше да я посрещне направо тук, до оградата. И заедно да поемат към вкъщи в снега, по обичайния път – по улицата, през прелеза.

Но заедно с нея щяха да излязат и други учителки. Завеждащата учебната част крава. Щяха да познаят Иля, естествено,

въпреки пръстения цвят на кожата и бръснатата глава. Колко години му бяха набивали в главата своите букви и цифри... веднага щяха да го познаят.

И какво тогава? Как ли беше обяснила майка му влизането му в затвора на колегите си? Той самият как ѝ го беше обяснил? Наложил се да му повярва: трудно може да се повярва, че синът ти е наркоман и търгува с наркотици. А на всичките тези училищни лелки... Те няма нужда да му вярват. Пред него ще кимат, ще се вайкат, а зад гърба му? Беше ли опозорил майка си пред всички? Дали щяха да го поздравят? А той дали щеше да ги поздравя?

Пъхна ръце в джобовете си, настръхна, ускори крачка. За да не го видят всъщност. По-късно ще се срещнем с всички, след като измислим какво да говорим и как да се държим. Рано или късно ще се срещнем. Лобня е малък град.

Покрай руските бетонни огради на „Промислена“ той стигна до Букинско шосе и пое по банкетата през снега; подхлъзваше се, но не падаше. През снега се мяркаше МФЮА, там учеше Вера.

Спря се отново до дваисет и седми блок.

Вериния.

Сива шестнайсететажна сграда с жълти остъклени лоджии: така наричат хората балконите си, когато се опитват да си откъснат още два квадратни метра. Иля преброи до седмия етаж. Интересно дали Вера все още живее там? Или е отишла в Москва, както възнамеряваше? Сега е на дваисет и седем, точно колкото Иля. Едва ли все още живееше с родителите си.

Такива раирани панелни шестнайсететажни блокове като Вериния тук имаше три, издигаха се на отделен терен в края на масива. Долу към тях беше долепена ниска тухлена сграда, която приличаше на незаконно построена: театър, който изглеждаше абсолютно не на място. На втория етаж имаше надпис с огромни, незнайно защо готически букви – КАМЕРНА СЦЕНА. Иля ги проучи с поглед. Усмихна се криво на новия смисъл на старото наименование.

Доколкото си спомняше Иля, театърът винаги се бе намирал тук и винаги се беше казвал така; колко пъти беше идвал до този блок, за да изпраща и посреща Вера. Репертоарът на театъра: „Ваал“, „Дойде мъжът при жената“, „Пет вечери“. Скоро новогодишните елхи.

Настръхна. Сред тези панелно-тухлени украси си проправяше път захабеното му минало в целия си блясък. Спомняше си го по-ясно, отколкото му се искаше.

Беше поканил Вера тук през април в десети клас. На „От ума си тегли“. Родителите я пуснаха. Целия спектакъл я гали по коляното, слушаше дишането ѝ – накъсано. Слушаше и се носеше. Сърцето му биеше силно. Актьорите гъгнеха нечуто нещо.

А Вера отмести дланта му и вместо това сплете пръсти с неговите. Парфюмът ѝ беше сладък, с някакъв пикантен примес. По-късно разбра: тази пикантност в сладникавия коктейл беше самата тя, Вера, нейният мускус.

После във входа я целуна глупаво. Миришеше на котки и течащо парно: уют. На вкус езикът се оказа същият като неговия. Целувката изобщо не приличаше на тези от книгите. Болеше го долу ниско, под корема, беше го срам от това, но нямаше сили да спре. Вера шепнеше. Когато баща ѝ викна от стълбите на седмия етаж, Иля издълба с ключ на стената на същото онова място: „Вера+Иля“. Вероятно това признание все още си беше там. Тя минава покрай него всеки ден и плюе.

А след ваканцията, когато всички бяха станали много по-възрастни, тя го покани у тях на гости. Родителите ѝ ги нямаше. Хайде да си учим уроците. Ивичест диван, изтърбушен. Мускус. Оказва се, че не е парфюм. Беше светло и светлината го караше да се чувства ужасно неловко. На пода имаше наполовина пълно шише „Фанта“. След това те – потни, обезводнени – пиха жадно оранжевата течност и се гледаха, без да знаят как ще живеят по-нататък.

По-нататък. Все пак имаше още някъде три години. Минало-заминало.

Иля се взря с присвити очи в терасата ѝ, в прозореца: няма ли да се мерне силует? Беше тъмно. Сигурно Вера я няма там. Заминала е за Москва. Пуст, безок балкон. Мътно стъкло, а зад него – велосипед, буркани с туршия, бащините рибарски такъми.

Мина покрай входа, продължи нататък по „Букински“, като се опитваше да си нарисува върху снежното тъмнеещо шосе лято и техните летни разходки с Вера по същия този маршрут. Не се получаваше. Вместо това пред очите му нахално, като цигарен дим, който не може да се разгони с ръка, висеше картината от „Рай“. Онази нощ. Дансингът. Всичко, което се беше случило. Висеше и разяждаше до сълзи очите му с дима си. Беше ли постъпил тогава както трябва? Да. Така ли? А тя после? И все пак – да?

Нищо. Вече всичко свърши. Скоро седемте години ще бъдат забравени. Ще тече нормален живот.

От лявата му страна остана лобненското паркче: четири пейки, подредени на квадрат в подножието на гигантски електрически стълб, и скупчените наблизко брезички, хилави и посърнали от близостта на високото напрежение. Въпреки сипещата се ледена сол на пейките дежуреха мами с колички, хранеха децата с кислород.

Свърна по „Батарейна“.

Мина покрай паметника на самата Батарея, която по време на войната отбранявала Лобня: постамент със старо зенитно оръдие, монтиран сякаш в огромен, облицован с гранит окоп. По вътрешните стени на окопа – плочи с фамилиите на загиналите герои.

Има само един тесен вход откъм улицата, иначе вътрешността на окопа отникъде не се вижда. Тук обикновено идваха да пушат със Серьога след училище, а до тях клошарите се тровеха с водка от шишета с нечетливи етикети. Иля и Серьога четяха фамилиите по плочите, търсеха: на когото се паднат по-смешни, той печелеше. Клошарите трудно говореха за живота в своята паралелна вселена. Иля запомняше думите.

После ходеха у Серьога да играят на плейстейшъна, докато не се върнат родителите му. А след това се прибираще сам пеша, за да проветри цигарения дим. Ако майка му го хванеше да пуши, боят нямаше да му се размине.

От Батареята притича през улицата – и ето че започна „Деповска“. Сърцето го сви.

Двор, ограден от шрушчовки: тъмнокафяви тухли, бели рамки на прозорците. Заснежена изкривена въртележка. Голи шестетажни брези.

Вече се показва и домът му, Иля дори намери своя прозорец, страничния. Майка му дали го вижда? Сигурно вече тича да го види, докато храната се топли. Той ѝ помаха.

Мина покрай гаражите.

Контейнерът за отпадъци е изрисуван с персонажи от „Союзмулфилм“: Лъвчето, Костенурката, Мечо Пух, Прасчо. Избледнели, лющат се, смеят се. Над гаражите е намотана бодлива тел: там, отзад, е територия на железопътното депо, на което е кръстена улицата. Старица троши на гълъбите около контейнера хляб и в замяна на хляба ги възпитава. Непознато момиче в кадифена домашна дрешка изтича навън, за да изхвърли боклука. Видя Иля: щяха да се срещнат край контейнерите. Тя сви встрани, за по-сигурно, и заситни в студа към по-отдалечения контейнер със своите пакети. Иля само тикна ръце по-дълбоко в джобовете.

Входът.

Вдигна пръст към бутоните на домофона. Зави му се свят. Бутоните бяха същите като преди седем години. Вратата беше същата. Но пръстът беше съвсем различен. А входът – отвътре – нали е същият? И апартаментът. И мама.

Натисна: нула, едно, едно. Позвъняване. Зажужа. И сърцето му се преобърна. Не мислеше, че ще се развълнува. От какво толкова да се развълнува?

Толкова пъти си беше представял този ден. Колко беше мислил за него. Когато в колонията се налагаше да търпи, мислеше за този вход, за този домофон. За завръщането. Какви

ли неща не му се налагаше да яде – само и само за да се върне. За да стане отново нормален.

Как?

Ще отиде да си доучи. Мама му казваше по телефона: „Не бива да им позволяваш да те осакатят. Толкова години ти отнеха, но ти си все още млад. Всичко ще оправим. Веднъж успя да влезеш в МГУ без подкуп, успяхме да те подготвим някак си, ще успееш и да се върнеш. Ако не във филологическия факултет, ако не в МГУ, то нещо друго. Ти си талантлив, имаш гъвкав ум, само не му позволявай да закостенее. Не си позволявай да озверееш. Имаш защитен слой. Той отблъсква всички гадости. Каквото и да ти се случва там, в затвора, не го допускай вътре. Все едно не се намираш там. Все едно това е роля, която трябва да играеш. А своето истинско аз си скрил във вътрешния джоб и изчакаш. Само, за бога, не се опитвай да се правиш на герой. Прави каквото ти казват. Иначе ще те пречупят, Илюша. Ще те пречупят или ще те убият. Системата не може да бъде преборена, но може да се направиш незабележим и тя да забрави за теб. Трябва да се изчаква, да се изтърпи. Щом се върнеш, всичко ще оправим. Съседите ще ни гледат изпод вежди – ще се преместим в твоята любима Москва. Там никой не познава никого по физиономия, там хората помнят по един ден. И момиче ще си намериш, тъй се случи с нея, с Верка, мога да я разбера. Само се върни жив и здрав. Та дори и с рисуване, щом искаш. Двайсет и осем години – всичко едва сега започва“.

Домофонът мълчеше.

Така, още веднъж. Нула. Едно. Едно. Може да е отишла да пазарува? Сметана няма или хляб. Иля се огледа разстроено: нямаше ключ за вкъщи. Без майка си не можеше да се прибере.

Натисна студената брава.

Отстъпи няколко крачки назад. Намери прозореца си на третия етаж. Прозорчето за вентилация леко откrehнато – проветрява кухнята – а в останалите прозорци се отразява про-

менящото се циментово небе. Смрачава се. Не е ли време да запали лампите? У съседите вече свети.

– Мамо! Мааамо!

Да не би наистина да е излязла? И колко време ще трябва да стои тук? Или да вземе да обиколи всичките околни магазини? Хляб няма – майната му! Можеше да го дочака, той сам щеше да изтича да купи. Две денонощия път, главата го сърби, стомахът му се е свил от глад, а и мехурът започна да го припира, докато вървеше от гарата.

– Мамо! Мааамо! Вкъщи ли си?!

Прозорците бяха оловносиви.

Внезапно го обзе страх.

Нула – дванайсет.

– Кой е? – разнесе се сипкав глас.

Слава богу.

– Лельо Ира! Аз съм, Иля! Горюнов! Да! Мама нещо не отваря. Върнах се! Пуснаха ме! Всичко излежах! Ще ми отворите ли?

Съседката първо го огледа през прозорчето на вратата. Иля специално застана под лампата, за да може леля Ира да разпознае същината му под натрупаните години.

Ключалката изщрака. Тя излезе на площадката: панталони, отрязани коси, подпухнало лице, дамска цигара. Счетоводителка в депото.

– Иля. Илюшенка. Какво са ти направили.

– А мама знаете ли къде е? Не можах да ѝ се обадя и сега, ето...

Леля Ира щракна запалката. Щракна още веднъж. Бузите ѝ хлътнаха. Погледна към шахтата за смет между етажите – избягвайки погледа на Иля.

– Онзи ден тя... Стана ѝ нещо на сърцето. Пушиш ли?

– Пуша. Ще ѝ звънна... В болницата са я откарали, нали? В коя? Не е ли взела телефона със себе си?

Леля Ира му подаде тънка бяла цигара със златен кант.

– От Бърза помощ казаха – инфаркт. Масивен.

С едно дръпване тя изгори цялата цигара. Запали си от нея друга.

– И... – Иля тръсна глава. Не му стигаше въздухът да пуши. – И... В реанимацията? Заради това?

– Ами нея тук... С две думи, опитаха се. Но много време им отне да дойдат. Макар да не е далеч.

Тя замълча. Не искаше да го казва на глас, искаше Иля сам да разбере всичко.

– Ама ние тъкмо... тъкмо онзи ден разговаряхме... Когато излизах, ѝ звъннах... Тя се обади... На обяд някъде...

– Да, на обяд. А аз може би към пет почуках у вас... Отивах до месарницата. Реших, че може да поиска да ѝ взема нещо. Ами... Вратата отключена, тя седи на пода, облечена. Веднага звъннах в Бърза помощ.

– И нея вече я няма? Лельо Ира!

Иля се облегна на стената.

– Викам им: защо толкова бавно дойдохте! – Съседката повиши глас. – Кога ви повикаха! А те – имаше и друго обаждане, също спешно, как да се разкъсаме на две? Магнитна буря, всички старци изпонаприпадали. А аз им викам: какво общо имат старците тук? Как не ви е срам! Жената е само на шейсет! И шейсет няма!

– А къде? Къде я откараха?

– Ами в нашата, тука. В градската. Ще отидеш ли? Трябва да се прибере. За погребението да се измисли нещо. Главоболна работа са това погребенията, ти не знаеш, ама аз погребвах голямата ми сестра, идея си нямаш. На тия дай, на другите дай, на всички дай!

– Ще отида. Не сега. Аз... после.

– Ами да, от път идваш! Може у дома да дойдеш? Гладен ли си?

– А вкъщи как да вляза?

– Ами как... Отключено е. Кой знае къде си е държала ключовете. Ще дойдеш ли?

– Не.

Иля се обърна към своята врата. Ослуша се. Леля Ира не мислеше да се прибира, беше ѝ интересно. А Иля не намираше сили да натисне бравата.

– Онзи ден разговаряхме.

– Ами случват се такива неща. Има го човека и изведнъж го няма. Тя честичко се оплакваше от сърце. Но лапваше таблетка под езика и гледаш, отпуснало я. Че кой сега е здрав! И на мен уж нищо ми няма, а времето като се промени, главата започва да ме цепа.

– После ще отида. В Бърза помощ... От сърце.

Иля бутна вратата. Влезе в апартамента. Светна лампата в антрето. Разкопча якето. Закачи го на закачалката. Затвори вратата. Обу домашните си чехли. Те го очакваха. Застана на място. Трябваше да върви напред.

– Мамо? – прошепна той. – Мамо.

Направи една крачка и се озова в спалнята ѝ. Завивките намачкани, дюшекът свлечен. Снимката на Иля в рамка – съборена, лежи Иля възник. Усмива се – горд от себе си, пъпчив, весел. Записали са го във филологическия факултет. Всички казваха – ако не се бръкне, няма да го приемат, но с такъв резултат на матурата не посмяха да откажат. Мама го беше подготвила.

Чекмеджето на скрина издърпано. Там, където е касата. Надникна – пари няма. Всичко задигнали.

Отиде в своята стая.

Празно. Мама я няма там, Иля също.

Книгите по рафтовете разбъркани, фантастиката смесена с класиката, сякаш и в книгите бяха търсили пари. Но на масата – една стара негова рисунка, беше рисувал с молив илюстрация по една книга на Кафка. „Метаморфозата“. Моливът също беше там. Беше я рисувал преди онази нощ. Преди да го отведат. Седем години беше лежал тук този лист хартия, а и всичко, с изключение на книгите, се беше запазило така, сякаш Иля просто е отишъл в университета.

Оставаше да погледне в кухнята. Ако и в кухнята няма, значи изобщо няма.

В кухнята беше студено. Течението издуваше пердето. Вкоравен самун хляб върху нарязаната мушама, универсален нож, изсъхнала наденица „Любителская“ с бяла мас, обелената ѝ кожа, сгърчена на колелце. На загасената печка – огромна емайлирана тенджера.

Иля вдигна капака.

Шчи. Пълна тенджера с шчи.

В тоалетната стоя на тъмно. В началото не тръгна. После струята потече и на него му се стори, че се лее кръв. Не су-кървица, каквато се получава, когато са те били в бъбреците, а черна венозна кръв, гъста и застояла. Не му олекна. Погледна в тоалетната чиния – не, нищо няма. Два пъти си изми ръцете. После се изкъпа със студена вода.

Сипа си с черпака от сварената от майка му студена супа, не я стопли. Разтроши с ножа изсъхналия краешник, направи си попара.

Включи телевизора. Даваха „Камеди“.

– Каква е паролата? Я опитай „Шойгу“!

– О! Става!

– Естествено! Шойгу за всичко става!

Залата се кикотеше белозъбо. Смееха се красиви млади жени. Смееха се загорели, загладени мъже. Иля примигна. Нищо не разбираше. Не разбираше нито една шега.

Пъхна в устата си лъжица студена супа. Преглътна. Още една. Преглътна. И пак. И пак. И пак. За мама.

Трябва да си купи водка. Водка, ето какво.